

DESPRE UN PROIECT INTERNAȚIONAL DE DEZVOLTARE A CHIȘINĂULUI

Alexandru CORDUNEANU, Anatolie GORDEEV

De mai bine de 25 ani toate prinenirile urbanistice și edilitare ale Chișinăului au un caracter accidental și sunt determinate de factori ce stau în afara ideii și mecanismelor de dezvoltare. Schimbările survenite în structura urbană au ca efect o degradare a mediului de viață, inclusiv a mediului construit, asaltat de diverse tipuri de construcții-parazit. Degradază intens sau este distrus patrimoniuul istoric și cultural. S-a produs o dezumanizare a spațiului public, cedat de cele mai dese ori automobilelor. Orașul nu mai este al locuitorilor săi.

Astăzi Chișinăul este o capitală care se schimbă, însă nu se dezvoltă. Replicile evoluțiilor urbane europene din a doua jumătate a secolului XX, bazate pe viziunea proiectibilității viitorului, a planificării dezvoltării urbane, încă nu au ajuns să schimbe metoda de guvernare. Pentru toate garniturile administrative care s-au succedat între timp, la nivel atât local cât și central, urbanismul și arhitectura nu au existat ca subiecte culturale. Se creează impresia că nici măcar pentru arhitecții și urbanisții de la noi propria lor activitate profesională nu mai ține de cultură, nu se mai raportează la frumos și durabil.

Acu 10 ani, în 2006-2007, capitala Republicii Moldova a avut o șansă neașteptată să-și definească viziunile de dezvoltare, beneficiind de suportul unor instituții de specialitate de notorietate internațională în materie de arhitectură, urbanism și dezvoltare urbană, ca **Skidmore, Owings & Merrill LLP (SUA)**¹, **Politecnico di Milano**² și **Universitat Autònoma de Barcelona**³

¹ SOM – companie de arhitectură, design interior, inginerie și planificare urbană, fondată în 1936, cu peste 10.000 de proiecte în peste 50 de țări ale lumii. Este renumită pentru proiectele clădirilor emblematice ale modernității (Burj Khalifa, NATO Headquarters) și pentru angajamentul ferm de a proiecta excelent, inovativ și durabil. - Vezi mai multe la: <http://www.som.com/about> și <http://www.som.com/projects#view=all&>

² Politecnico di Milano, întemeiată în 1863, este una dintre universitățile de top din Europa, catalogată ca fiind dintre cele mai renumite în domenii precum: Engineering, Architecture, Industrial Design. Din perspectiva mai multor discipline Politecnico di Milano este o instituție de cercetare, lideră la nivel mondial. În cadrul universității există în prezent cea mai mare școală de arhitectură, design și inginerie din Italia.

³ UAB este considerată cea mai bună universitate din Spania, conform QS World University Rankings 2012. A fost înfi-

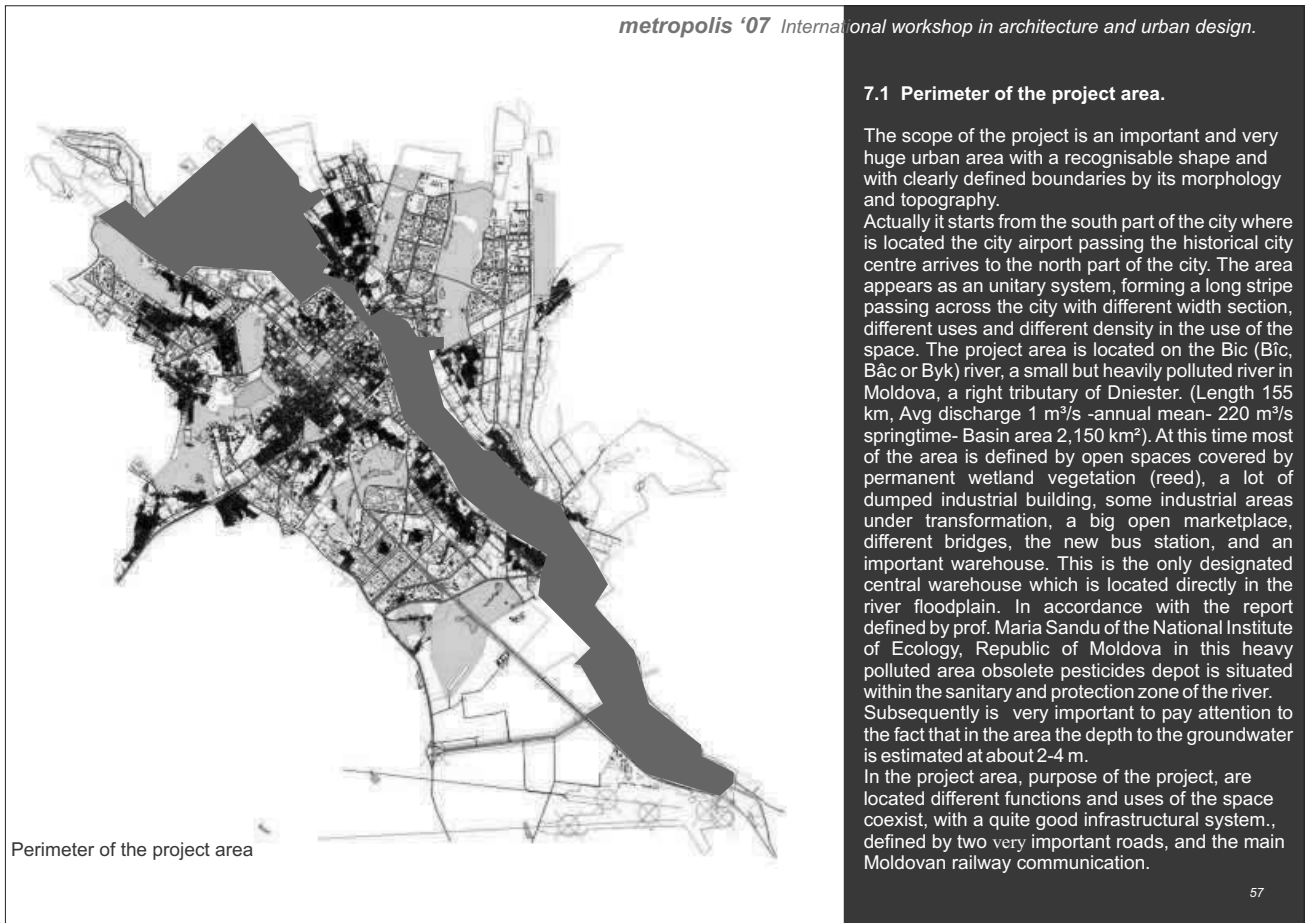
Ideea de colaborare a venit din partea autorităților municipale (Alexandru Corduneanu, consilier municipal, și Vasile Ursu, primar general interimar), care au invitat la Chișinău doi urbanisți de reputație bună de la Politecnico di Milano – dr. Massimo Tadi și dr. Danilo Palazzo –, dispuși să contribuie la elaborarea soluțiilor de dezvoltare pentru Chișinău. Obiectivul principal urmărit de autorități viza atragerea de competențe și fonduri internaționale pentru elaborarea unor viziuni moderne de dezvoltare a Chișinăului, în consonanță cu practicile avansate și principiile *Cartei Aalborg (Carta municipiilor și orașelor europene pentru durabilitate, 1994)*⁴.

Între Primăria municipiului Chișinău și Politecnico di Milano a fost semnat Acordul de intenții având drept scop „unirea eforturilor pentru elaborarea și implementarea proiectului «Concepția dezvoltării teritoriului riveran al râului Bâc în hotarele municipiului Chișinău»”. Zona destinată planificării urbane a fost delimitată astfel: șoseaua Balcani – Calea Ieșilor – strada Columna – bulevardul Cantemir – strada Băcioii Noi – strada Uzinelor – strada Petricani. Teritoriul vizat are o lungime de circa 16 km și o suprafață estimativă de 2500 ha (Fig. 1).

Acest teritoriu – care reprezintă, în mare, albia și valea Bâcului – este, cu siguranță, cel mai important coridor din țesutul urban al Chișinăului. Planul urbanistic general din 1989 prevedea reabilitarea acestei zone prin evacuarea întreprinderilor industriale, extinderea spațiilor verzi și a zonelor acvatice, construcția unei albie din beton armat și ridicarea debitului râului printr-un sistem tehnologic complicat și de un heirupism tipic sovietic. Astăzi, acest teritoriu este o succesiune de zone din cel mai rău famate sub aspect urbanistic și ecologic din Chișinău. Râul e mort, lipsit aproape total de viață biologică, iar spațiile riverane sunt total neîngrijite, cu funcții nedeterminate și fără vreo perspectivă urbanistică articulată clar de administrație (locală sau centrală). În același

înțată în 1968 și este a doua universitate din Spania ca mărime și istorie, având peste 50.000 de absolvenți.

⁴ Conferința de la Aalborg, 2004, „Angajamentele de la Aalborg”, http://www.sustainablecities.eu/fileadmin/content/JOIN/finaldraftaalborgcommitments_01.pdf; The Aalborg Charter, <http://www.sustainablecities.eu/aalborg-process/charter>

7.1 Perimeter of the project area.

The scope of the project is an important and very huge urban area with a recognisable shape and with clearly defined boundaries by its morphology and topography.

Actually it starts from the south part of the city where is located the city airport passing the historical city centre arrives to the north part of the city. The area appears as an unitary system, forming a long stripe passing across the city with different width section, different uses and different density in the use of the space. The project area is located on the Bic (Bic, Bâc or Byk) river, a small but heavily polluted river in Moldova, a right tributary of Dniester. (Length 155 km, Avg discharge 1 m³/s -annual mean- 220 m³/s springtime- Basin area 2,150 km²). At this time most of the area is defined by open spaces covered by permanent wetland vegetation (reed), a lot of dumped industrial building, some industrial areas under transformation, a big open marketplace, different bridges, the new bus station, and an important warehouse. This is the only designated central warehouse which is located directly in the river floodplain. In accordance with the report defined by prof. Maria Sandu of the National Institute of Ecology, Republic of Moldova in this heavy polluted area obsolete pesticides depot is situated within the sanitary and protection zone of the river. Subsequently is very important to pay attention to the fact that in the area the depth to the groundwater is estimated at about 2-4 m.

In the project area, purpose of the project, are located different functions and uses of the space coexist, with a quite good infrastructural system., defined by two very important roads, and the main Moldovan railway communication.

57

Fig. 1. Perimetrul teritoriului supus proiectării (o lungime de circa 16 km și o suprafață estimativă de 2500 ha)

timp, teritoriul la care ne referim este naturalmente spațiul de osmoză între zonele urbane dezvoltate istoric pe ambele maluri ale Bâcului, este liantul urbanistic și coridorul biologic de bază al structurii ecologice a Chișinăului. În sfârșit, aceasta este resursa geografică cea mai importantă pentru orice viziune de dezvoltare a Chișinăului în secolul XXI.

Acordul interinstituțional amintit, semnat de Primăria Chișinău și de Politecnico di Milano, prevede și organizarea unui workshop internațional cu experți (urbaniști, arhitecți, ingineri și biologi urbani) din mai multe țări europene, care urma să se desfășoare la Politecnico di Milano. În cadrul workshopului urma să fie elaborată Concepția Planului urbanistic zonal (Master-plan).

Primăria a garantat, printr-o adresa trimisă la Politecnico di Milano, participarea autorităților municipale la acoperirea a 50% din cheltuielile necesare desfășurării workshopului (contribuție municipală de circa 50 mii euro), celelalte 50 % fiind acoperite din fonduri europene atrase de instituțiile reprezentate de elaboratori.

Etapa de pregătire a atelierului de urbanism și arhitectură de la Milano a durat în jur de trei luni

(decembrie 2006 – martie 2007). În prima perioadă, de prospecție, au avut loc întruniri ale urbaniștilor de la Politecnico di Milano (dr. Massimo Tadi și dr. Danilo Palazzo) cu specialiști din diverse domenii de la instituțiile de specialitate municipale și naționale („Chișinău-Proiect”, Direcția Arhitectură și Urbanism, Agenția „Apele Moldovei”, Uniunea Arhitecților din Moldova, Catedra de arhitectură și urbanism a Universității Tehnice din Moldova, INCP Urbanproiect). La aceste întruniri, drept exemplu de studiu de caz și ofertă de dezvoltare a unei zone urbane centrale a fost prezentată și analizată una dintre lucrările profesorului dr. Massimo Tadi – „Overall vision for Timisoara”⁵.

Primăria municipiului Chișinău a constituit un grup inițial de lucru, în care au fost coopțați, pe lângă dr. Massimo Tadi și dr. Danilo Palazzo, arhitecții din Chișinău Anatolie Gordeev și Mihai Eremciuc. S-au ținut mai multe ședințe de informare și colecta-

⁵ Massimo Tadi, *Timisoara 2020. Overall vision. A case study*, http://www.academia.edu/3328358/Timisoara_2020_Overall_vision_A_case_study. Ulterior această lucrare a fost aprobată la nivel local și național și inclusă în Planul urbanistic general al municipiului Timișoara.

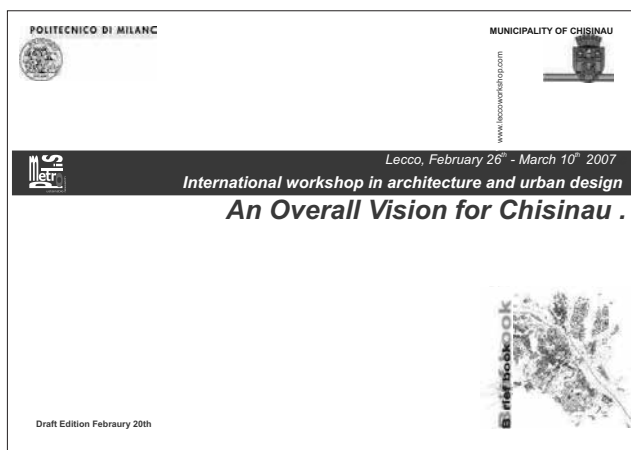

Fig. 2. Briefbook (copertă). Workshopul Internațional de Arhitectură și Design Urban „An overall vision for Chisinau”

Fig. 3. Componența nominală a echipei interdisciplinare a Atelierului „An overall vision for Chisinau”

			Country
Project leader	Massimo Tadi / Politecnico di Milano		Italy
	Danilo Palazzo / Politecnico di Milano		Italy
	Daniel Ringelstein / SOM		UK
	Anatolie Gordeew / Institutul de Arhitectură		Moldova
Consultants	Francesc Munoz / Universit� Barcelona		Spain
	Emanuel Ramirez / SOM		UK
	Ilaria Dicarlo / SOM		UK
	Mihai Eremciuc / Chisinau		Moldova
Participants	BE participants, engineer	Beyleryan Arda	Turkey
	BE participants	Giulio Zani	Italy
	BE participants, architect	Janos Petr	Czech Republic
	BE participants, engineer	Kishali Emre	Turkey
	BE participants, engineer	Topcu Burak	Turkey
	BE participants, architect	Rex Gapuz	Philippines
	BE participants, engineer	Winkler Andrzej	Poland
	BE participants	Gabriele Lobaccaro	Italy
	BE participants	Andrea Borghi	Italy
	BE participants	Vincent Philippe	France
	Italian expert, architect landscaper	Angela Colucci	Italy
	Italian expert, architect	Frank Nolesini	Italy
	Spanish expert, geographer	Oriol Porcell	Spain
Moldova expert, architect	Anastasia Cataeva	Moldova	
Moldova expert, architect	Sergiu Bulgaru	Moldova	
Moldova expert, architect	Ion Eremciuc	Moldova	

WORKSHOP, MILANO, 26.02-10.03.2007

re de date la toate instituțiile de profil municipale și naționale.

Către mijlocul lunii februarie 2007 grupul de lucru a elaborat Briefbook-ul Workshop-ului Internațional de Arhitectură și Design Urban „An overall vision for Chisinau” (Fig. 2). Atelierul s-a desfășurat ulterior la divizia din Lecco a instituției politehnice în perioada 26 februarie-10 martie 2007. Organizatorii, grupul de lucru și Facultatea de Arhitectură și Design Urban de la Politecnico di Milano, au atras pentru participare la lucrările Atelierului o echipă interdisciplinară de profesioniști (Fig. 3), staff-ul incluzând notorietăți internaționale (dr. Daniel Ringelstein⁶) și europene (dr. Massim Tadi⁷, dr. Danilo Palazzo⁸, dr. Francesc Mu oz⁹).

Deoarece Primăria Chișinău nu și-a onorat obligațiile financiare asumate și garantate anterior, com-

⁶ Daniel R. Ringelstein, AIA, Director of Urban Design and Planning, http://www.som.com/about/leadership/daniel_r_ringelstein

⁷ Massimo Tadi, <http://polimi.academia.edu/MassimoTadi/CurriculumVitae>

⁸ Danilo Palazzo, http://daap.uc.edu/academics/planning/sop_directory.html?eid=palazzo&thecomp=uceprof

⁹ Francesc Muñoz, <http://geografia.uab.es/paisatge/images/documents/nota%20curriculum%20francesc%20muoz%20cast.pdf>

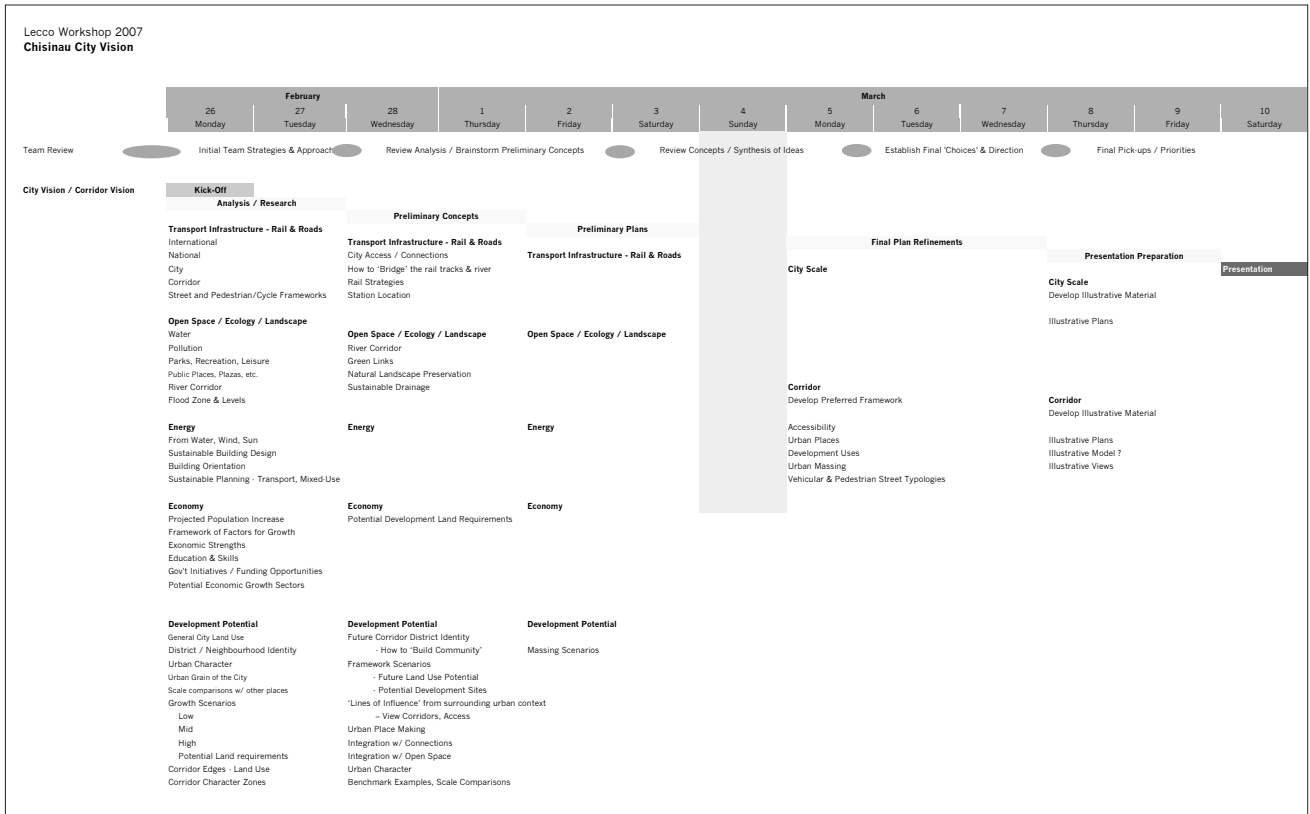

Fig. 4. Calendar

ponenta chişinăuiană a Atelierului nu a reuşit să se deplaseze la Milano şi a participat la lucrările Atelierului în regim on-line.

Metodologia aplicată a fost aceeaşi, ca la elaborarea master-planului „Overall vision for Timisoara”. S-a lucrat după un calendar (Fig. 4) elaborat de grupul de lucru şi coordonat cu beneficiarul. În prima etapă workshopul s-a desfăşurat în cinci subdiviziuni: 1. Energie; 2. Mediu; 3. Transport şi mobilitatea populaţiei; 4. Dezvoltare; 5. Economia implementării.

Subdiviziunea ENERGIE a făcut o analiză a oraşului din punctul de vedere al infrastructurii şi al dotărilor cu energie, după care a emis propuneri pentru dezvoltarea durabilă a oraşului şi a sectoarelor componente.

Subdiviziunea MEDIU a definit strategia de dezvoltare a cadrului de mediu (zone acvatice şi verzi), şi anume: 1. Principiile de bază pentru elaborarea Coridorului de mediu al râului Bâc; 2. Spaţii publice de interes sportiv şi recreere în valea Bâcului; 3. Îmbunătăţirea calităţii apei râului; 4. Îmbunătăţirea calităţii solurilor (prin plantarea în anumite zone a unor plante care detoxifică solul); 5. Producerea biomasei – determinarea zonelor pentru utilizare agricolă şi producerea biomasei; 6. Au fost determinate acţiunile necesare pentru excluderea riscurilor de inundaţie.

Subdiviziunea TRANSPORT şi MOBILITATEA POPULAŢIEI: 1. Transport: Reţelele internaţionale; 2. Transport: Reţelele naţionale; 3. Transport şi mobilitate: o nouă concepţie a mobilităţii urbane; 4. Un model nou al sistemului de transport public; 5. Determinarea unei ierarhii noi a structurii de transport şi a intersecţiilor.

Subdiviziunea DEZVOLTARE: 1. Două scenarii (în dependenţă de condiţiile economice), luând în considerare creşterea populaţiei; 2. O analiză a modului de folosire a teritoriului; 3. Propunere de zonificare funcţională; 4. Cercetarea tipologiei şi structurii locuinţelor; 5. Determinarea coridoarelor de dezvoltare; 6. Posibilităţile dezvoltării; 7. Propuneri de folosire a teritoriilor; 8. Propuneri pentru densitatea populaţiei; 9. Planul general / O nouă viziune integrată a Chişinăului; 10. Caracteristici de dezvoltare şi calitate pentru sectoarele urbane.

Subdiviziunea ECONOMIA IMPLEMENTĂRII: A fost elaborat sistemul de implementare ca instrument în multe niveluri / Cumularea structurilor de la nivelul teritoriului până la cel naţional, împărţind sarcinile în dependenţă de nivelul de competenţă / Fiecare nivel al implementării este structurat în trei capitole: a) tipul acţiunii, b) sursele de finanţare, c) efectul realizat.

În partea a doua a workshopului, într-un efort concertat de sintetizare a ideilor, au fost elaborate componentele master-planului „Overall vision for Chişinău”. Toate activităţile au fost realizate în concordanţă cu obiectivele, politicile şi programele PUG 2025, elaborat în 2006.

La sugestia grupului de lucru, lucrarea denumită „A new spring for Chişinău” a fost prezentată şi discutată la Departamentul de Arhitectură şi Planificare Urbană de la Politecnico di Milano. La prezentare au participat, împreună cu prorectorul Politecnico di Milano, prof. Riccardo Pietrabissa, şi preşedintele UniverLecco, Vico Valassi, şi Excelenţa Sa, consulul onorific al Republicii Moldova în Italia, dr. arhitect Maria Vittoria Jonutas Puscasiu.

Materialele acestui workshop au fost elaborate în formatul necesar prezentării lor ca proiecte investiţionale la cele mai importante forumuri ale investitorilor din Nice şi Cannes (Franţa).

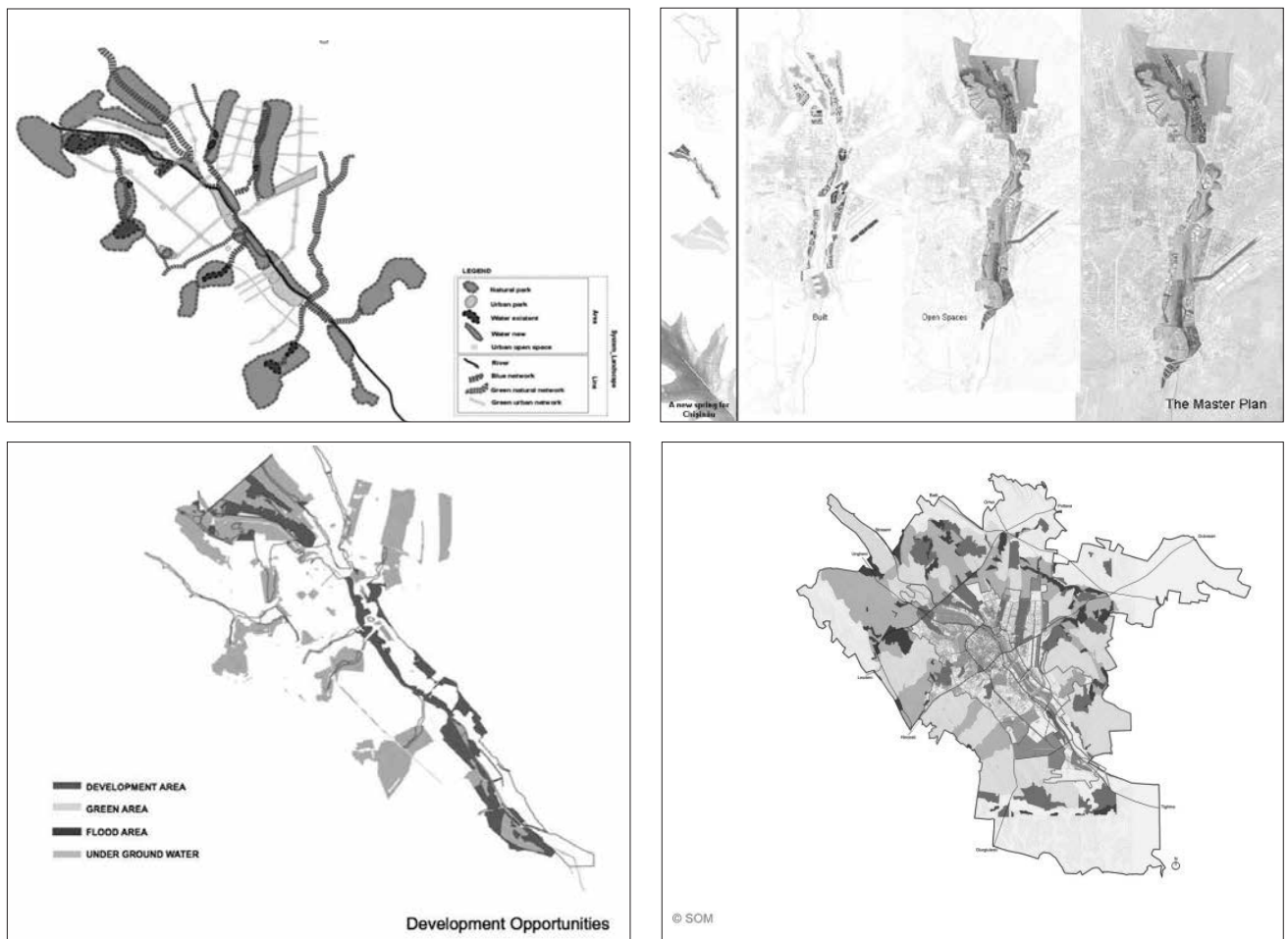
Lucrarea a fost bine primită de specialiştii, ulterior fiind prezentată şi discutată în cadrul unor întruniri de specialitate la o serie de universităţi europene şi americane. Pickups-urile finale au fost postate, drept

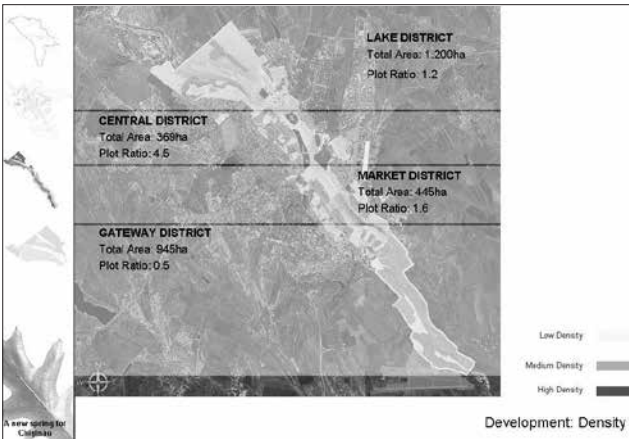
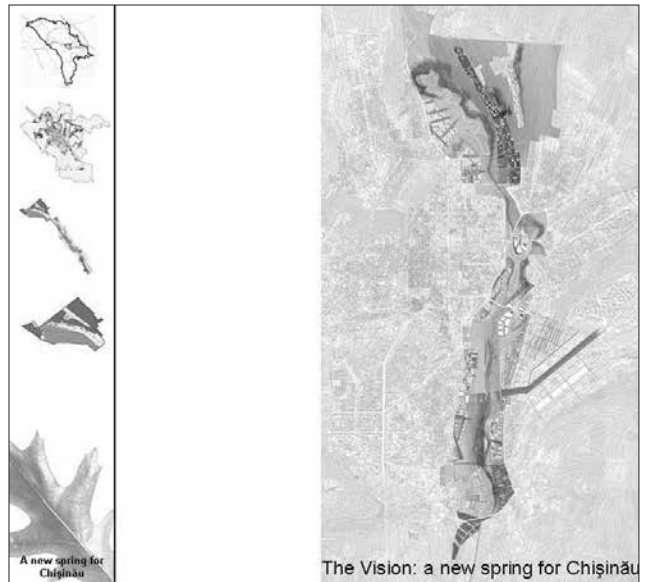
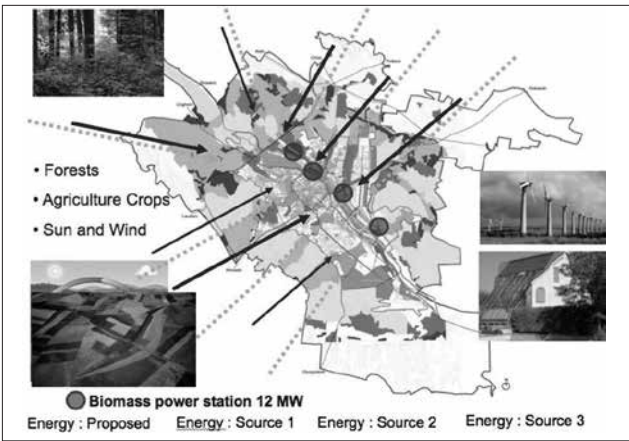
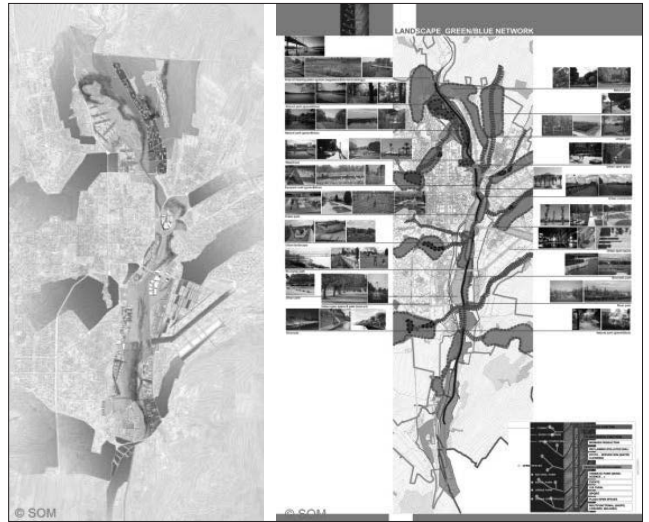
exemplu reuşit de analiză, studiu şi viziune complexă de dezvoltare a unei zone urbane, pe pagina web a companiei **Skidmore, Owings & Merrill LLP (SUA)**, una din cele mai mari şi influente în lume societăţi private de arhitectură, design interior, inginerie şi planificare urbană (Fig. 5-14).

Primăria municipiului Chişinău nu şi-a respectat obligaţiunile contractuale şi nu a plătit până în prezent partea sa de cheltuieli asumate (Fig. 15), deşi, la insistenţele Consiliului municipal Chişinău, ale grupului de lucru, ale administraţiei universitare de la Milano, în bugetele anuale 2008-2011 au fost alocate sumele necesare pentru acoperirea contribuţiei prevăzute pentru organizarea şi desfăşurarea Atelierului Internaţional de la Politecnica di Milano.

Sperăm că, la cererea autorităţilor actuale ale municipiului Chişinău şi la achitarea unui avans de 30 % (circa 13 mii euro) din contribuţia asumată, lucrarea mai poate fi prezentată la Chişinău, în faţa opiniei publice şi a specialiştilor, pentru a fi discutată, actualizată şi luată ulterior drept parte a viziunii de dezvoltare a Chişinăului pentru prima jumătate a sec. XXI.

Fig. 5-14. Pickups-urile finale ale master-planului pentru Chişinău de pe pagina web a companiei Skidmore, Owings & Merrill LLP (SUA)

POLITECNICO DI MILANO

POLO REGIONALE DI LECCO
 VIA MARCO D'OGGIONO, 18/A
 23900 LECCO (LC)
 P.I. 04376620151 - C.F. 80057930150

Pagina 1

Documento numero N.1
 Data 15/02/2007

Tipo documento NOTA DI ADDEBITO

Spett.le
 MUNICIPIUL CHISINAU
 BD. STEFAN CEL MARE SI SFANT, 83
 CHISINAU ()
 Cod. Fiscale
 Part. I.V.A.
 Cod. Cliente MUN1068

Oggetto : ORGANIZATION AND REALIZATION WORKSHOP

Un. Misura	Quantità	Descrizione	Imp.Unitario	Importo	Cod. Aliq.
	1	ORGANIZATION AND REALIZATION OF THE WORKSHOP TO PREPARE A PRE-PLAN AND OVERALL VISION FOR THE FUTURE DEVELOPMENT OF THE AREA ALONG THE URBAN PART OF BICU RIVER IN CHISINAU - RESP. PROF. PALAZZO - TADI	39.350,00	39.350,00	4ES

RIEPILOGO ALIQUOTE

Cod. Aliq.	Descrizione	Importo
4ES	ESCL.DA IVA-ART.4 DPR 633/72-ATTIVITA' NON COMMERC	39.350,00
Totale Nota di addebito		€ 39.350,00

Mod. Pagamento BONIFICO SUL C/C BANCARIO N. 1600X69 BANCA POPOLARE DI SONDRIO AG. 21 VIA BONARDI 4 - MILANO - ABI 05696 - CAB 01620 - CIN T - INTESATA A POLITECNICO DI MILANO - POLO REGIONALE DI LECCO

Fig. 15. Copia facturii neachitate de Primăria municipiului Chişinău